

УДК 930.2:39(477)-051
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2022.04.790>

КРИЗЬ ПРИЗМУ ЕТНОБУТТЯ: ІЗ ТВОРЧИХ ІДЕЙ ГАННИ ГОРИНЬ

Оксана САПЕЛЯК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8111-6563>
кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,
Інститут народознавства НАН України,
відділ етнології сучасності,
дійсна членкиня Наукового Товариства ім. Шевченка,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: oksana.sapelyak@gmail.com

Монографічних розслідувань творчості українських науковців вкрай недостатньо, відтак ця ділянка історіографії має зайняти пріоритетне місце у пошуковій праці дослідників. Ідеться про *актуальну потребу* поширення знань про персоналії в науці загалом, етнологічній зокрема. Адже від 1933 року вітчизняна етнологія була оголошена советським режимом націоналістичною. Вивчати діяльність українців-етнологів — одна з небажаних, фактично заборонених тем. Тільки проголошення відновлення Незалежності України створило умови для усунення тематичного «прокрустового ложа». Появилася ряд історіографічних праць, в т. ч. про діяльність учених етнологічної науки до 1939 р. Все ж існує дотепер певне упередження щодо вивчення творчості вчених т. зв. «радянського періоду». Хоч, як у жорстких умовах ідеологічного тиску українські етнологи зуміли зберігати національний характер своїх праць, виборювати дозволи для студій потрібних для збереження знань народної культури тем, — питання, що становить значний інтерес та потребує докладного вивчення. Адже йдеться про півстоліття наполегливої праці у складний час денационалізації. Однією із вчених того періоду, яка невтомно працювала в напрямі виявлення саме національних особливостей української культури міста й села, була Ганна Горинь. У представленій статті авторка поставила перед собою мету: з'ясувати діапазон інтересів Г. Горинь. *Об'єктом* цієї публікації є окреслити внесок вченої в етнологічну науку, а *предметом* — її публікації. *Методологічною основою* є принцип історизму й аналізу. *Методом історико-системного аналізу* з'ясовано значення для української науки й культури висвітлення персоналій українських етнологів, зокрема діяльності Ганни Горинь.

Ключові слова: етнологія, історіографія, етнобуття, персоналії, національна культура та наука.

Oksana SAPELYAK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8111-6563>

Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate,
Institute of Ethnology of the National Academy
of Sciences of Ukraine,
Department of Modern Ethnology,
Active Member of the Shevchenko Scientific Society,
Prospekt Svoboda, 15, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: oksana.sapelyak@gmail.com

THROUGH THE PRISM OF ETHNIC LIFE: FROM THE CREATIVE IDEAS OF HANNA HORYN

Historiography is an important area of Ukrainian ethnological science. However, monographic investigations of the creativity of Ukrainian scientists, which have been silenced for many years, are extremely insufficient, so now it should take a priority place in the research work of researchers. It is about the urgent need to spread knowledge about personalities of Ukrainian culture. After all, from 1933, domestic science, in particular ethnology, was declared nationalistic by the Soviet regime. The Ukrainian Academy of Sciences in Kyiv was destroyed, and ethnologists came under severe repression: persecution, executions and prisons.

In Lviv, where it operated from 1893 in fact, the All-Ukrainian Academy of Sciences — Shevchenko Scientific Society — during the occupation (1914-1915), scientific activity was prohibited, many materials were destroyed. With the arrival of the Soviets in Galicia in 1939 the activity of NTSH was stopped, the property was confiscated. After the Second World War, ethnological research in Lviv began to be conducted in the Museum of Ethnography and Artistic Craft created by the authorities under the close supervision of communist ideologues, who theoretically «directed» all publications to prove the unity of the «fraternal» Russian and Ukrainian peoples, the need for mutual penetration of their cultures, «benefits» influence of Russian scientific thought on Ukrainian.

Therefore, studying the activities of Ukrainian ethnologists is one of the undesirable, actually forbidden topics. Only the proclamation of the restoration of the Independence of Ukraine created the conditions for the removal of the thematic «Procrustean bed». Although, in the harsh conditions of ideological pressure, Ukrainian ethnologists managed to preserve the national character of their works, to choose permits for studies of subjects necessary for the preservation of knowledge of folk culture, is a question that is of considerable interest and requires detailed study.

After all, we are talking about half a century of hard work during the difficult time of denationalization: ethnographic and folklore material was recorded, the museum's rich collection was preserved and replenished with valuable artifacts of national culture, Ukrainian folk culture was popularized... One of the scientists of that period, who worked tirelessly in the direction of identifying specifically national characteristics of Ukrainian towns and villages was Anna Horyn. The object of this publication is to outline the scientist's contribution to ethnological science, and the subject is her publication. The methodological basis is the principle of historicism and analysis. Using the method of historical-systemic analysis, the importance for Ukrainian science and culture of highlighting the personalities of Ukrainian ethnologists, in particular the activities of Anna Horyn, has been clarified.

Keywords: ethnology, historiography, ethnic life, personalities, national culture and science.

Вступ. Однією з важливих ділянок української етнологічної науки є історіографія. Праці: Романа Кирчіва «Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці» [1], Миколи Мушинки «Володимир Гнатюк: життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства» [2], Оксани Франко «Федір Вовк — вчений і громадський діяч [3] та інші, в яких осмислено і висвітлено реалії (політичні, суспільні, соціально-побутові), — поза сумнівом, значний внесок українських учених у національну культуру, і мають не оцінену вагу в народознавстві. Хоч досі чимало науковців, творчість яких становить значний науковий інтерес, залишаються поза увагою сучасних дослідників. Однією з таких особистостей є народознавець Ганна Горинь, яка не тільки досліджувала важливі ділянки етнологічної науки, а й підтримувала молодих вчених, як здібний педагог заохочувала їх до нових недосліджених чи малодосліджених тем. Чимало із запропонованих нею ідей українського етнобуття, які потребують вивчення, досі не опрацьовані. Все це й визначає *актуальність* теми.

У роботі авторка ставить перед собою *мету* з'ясувати потребу глибокого вивчення життя і творчості етнолог Ганни Горинь. *Об'єктом* дослідження є творчий шлях Ганни Горинь, а *предметом* — її наукові праці. *Методологічною основою* дослідження є принцип історизму, аналізу та використання основних методів етнологічної науки: систематизації, комплексного аналізу, інновацій, оцінювання.

Про науковий доробок Ганни Горинь опубліковали розвідки: М. Селівачов «Дослідження про шкіряні промисли» [4], З. Болтарович, Т. Гонтар «Книга про шкіряні промисли українців» [5], Д. Пожоджук «Традиційні промисли» [6], В. Маринів «Кожарските занаяти в западните области на Украина» [7], І. Turnau «Anna Josyfovna Horyn...» [8], J. Paličková-Patková «G.J. Gorin. Škirjani promisli zachidnich oblastej Ukrajinі» [9], О. Сапеляк «Горинь (Гулей Ганна Йосипівна)» [10], О. Сапеляк «Любити народ міцно і працювати для нього...» [11]. Ряд статей присвятила вченій Олена Никорак: «Ганна Горинь: життєва і творча нива науковця» [12], «Ганна Горинь» [13], «Світлий пам'яті вченій-етнологу Ганні Горинь» [14], «Деякі грані таланту вченої» [15], «Високе покликання вченої Ганни Горинь» [16]. Однак ширше обґрунтовувати, роз'яснювати, пропа-

Іл. 1. Ганна Горинь

гувати українську культуру засобами наукового знайомства загалом із життям особистостей науки й культури особливо нині — одне з першорядних завдань науковців — оскільки це один із шляхів утвердження української ідентичності (іл. 1).

Основна частина. Етнографічні студії Ганни Горинь — це реалізація її життєвої позиції, яка формувалася в дитячі та юнацькі роки. Народилася Ганна Гулей 20 квітня 1941 року в с. Городище Королівське Жидачівського району на Львівщині в національно свідомій релігійній родині. Обговорення питань громади, читання літератури, участь у народних зборах, підготовка до церковних свят, спільна праця і молитва у сім'ї, доброзичливість до сусідів, лагідність батьків, родинна любов та повага, жарт, пісня, — те середовище, в якому росла майбутня дослідниця. З приходом на західні терени советсько-російських «визволителів» СВІТ український нещадно поруйновано. Братів батька Ганни Йосипа (Григорія й Микола) за участь у національно-визвольних змаганнях розстріляли, сина Миколу (старшого брата майбутньої вченої) заарештували, відтак він опинився в жорстоких таборах Мордовії. 1944 р. садибу спалили. А через кілька років (1950) разом з іншими сім'ями як «ворогів народу» сім'ю Гулей було депортовано на Південь України — в с. Мостове на Миколаївщині. Володимир Калиновський, відомий краєзнавець, дослідник Миколаївського краю, зокре-

ма с. Мостове, згадує: «На тлі мостівської бідності життя переселенців було просто злиденним, адже вони привезли з собою лише те, що можна було нести в руках або на спині».

Тут 9-річна Ганнуся продовжила шкільне навчання в Мостівській загальноосвітній середній школі (від 3 до 10 класу). Розумна, дотепна, співуча викликала повагу й захоплення однолітків, потоваришувала з ними. До кінця свого життя листувалася з мостівчанами й одногрупниками Одеського державного університету ім. М. Мечнікова, куди після школи поступила на філологічний факультет (1959—1962). Постійно надсилала своїм друзям посилки з книжками, львівськими газетами та журналами. Український Південь став і залишався їй рідним, своїм, зрозумілим і близьким. Планувала написати розслід про етнополітичний й культурологічний аспект переселення українців із західних теренів на Південь. Писала про цей край: «Назагал нас зустріли дуже щирі й добрі люди. Мостівчани-трударі були дуже відкритими й доброзичливими до нас. А ще відчувалось, що це ті люди, які зазнали багато горя, які пережили серйозні катаклізми» [17, с. 453]. У час т.зв. «політичної відлиги» родина Гулеїв повернулася на свою батьківщину. Відтак Ганна завершила навчання (1963—1964) у Львівському державному університеті ім. І. Франка.

Одержала спрямування на вчительську працю в гірському селі Угля Тячівського району на Закарпатті, яке також увійшло в розум і серце молодого педагога. Згодом праця вчительки української мови й літератури на Дрогобиччині та у Львові.

Від 1972 р. до останніх днів непростого життєвої дороги Ганна Горинь на різних посадах на науковій етнологічній ниві — спочатку архіваріус, старший лаборант Музею етнографії та художнього промислу АН УРСР, пізніше — молодший науковий і старший науковий співробітник створеного на базі музею Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського (нині — Інститут народознавства НАН України). 1984 р. успішно захистила в Мінську кандидатську дисертацію на тему «Шкіряні промисли України (друга половина XIX — початок XX ст.)».

Вже короткий огляд життєвої дороги, яку пройшла Ганна Горинь, дає підстави розуміти, що для вченої народна культура всієї соборної України не ви-

читана, не почерпнута із короткотривалих експедицій, а природне, органічне розуміння і знання. Ганна Горинь — вчена не регіонального рівня, а всеукраїнського обшину, яка, живучи і працюючи в різних етнографічних середовищах, глибинно пізнала світогляд, культуру і побут різних районів України, що визначило її наукові зацікавлення і важливі як для етнологічної науки, так і загалу українського народу питання, які потребують усвідомлення, аналізу та використання її наукових здобутків для утвердження національного світогляду.

Ганна Горинь — відома в етнологічній науці як авторка потужних монографічних досліджень. Перша: *«Шкіряні промисли західних областей України (друга половина IX — початок XX століття)»* [18]. Цією працею вчена голосно заявила про себе в науковому світі. Вона пригадувала, як її розпитував хтось із відомих науковців на одній із конференцій у Києві: «Хто такий Горинь? Його робота унікальна і високофахова». І був дуже здивований, що автор студії — саме оця красива елегантна жінка, яка, виявляється, так добре розуміється на шевстві, кушнірстві, грабарстві, лимарстві, загалом на всіх галузях шкіряного виробництва. Маючи багато цікавих ідей, пов'язаних із сучасними запитами нації, Ганна Горинь повертається до теми шкіряних промислів, охоплюючи тему у всеукраїнському вимірі, тобто територію всієї України. Окрім того в нових політичних умовах розширила й поглибила висвітлення недозволених раніше аспектів для вивчення пластів традиційної культури. За життя вченої фактично завершена монографічна праця не була опублікована: тільки 2016 р. завдяки ініціативі Оксани Сапеляк та Олени Никорак, підтримці дирекції Інституту народознавства НАН України та родини Ганни Горинь появилася перша в українській науці фундаментальна праця *«Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традицій»* [19] про одне з найдавніших ремесел обробки шкіри та виробів з неї на теренах України. Дослідження ґрунтується на базі вивчення археологічної літератури, літописних джерел, мемуаристики, зокрема записів у щоденниках мандрівників-іноземців XV—XVIII ст., фольклору, художньої літератури, музейних і приватних збірок України. І великого польового матеріалу, який авторка протягом десятиліть ретельно збирала у всіх етнографічних регіонах краю (іл. 2).

Унікальне за своєю значимістю — перше дослідження в українському науковому просторі — наступна вагома з наукової точки зору друкована праця «**Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX — 30-ті роки XX ст.)**» [20] — відповідь на питання, які насамперед народні традиції потрібно детально вивчити для вирішення сучасних непростих проблем, виходячи із закономірностей, притаманних українському народові, зокрема схильності до творення малих соціальних спільнот. Вчена збила багатий матеріал, на основі якого розкрила механізм формування, накопичення й передачі системи цінностей у соціальному та духовному житті громади. Якщо зважити на те, що громадське життя в Україні досі мало розвинене, то названа праця — добрий посібник і порада сучасним політикам (політикам — у справжньому значенні цього слова, тобто тим, хто дбає про добробут і безпеку народу). Це дослідження — насамперед нове слово в українській етнологічній науці.

Не менш значущі є ті невеликі за обсягом, але місткі з огляду перспективи вивчення українського етнобуття публікації Ганни Горинь, у яких вчена окреслювала тематику для майбутніх етнологів. Зупинюся лише на кількох проблемах, які вчена вважала необхідними для наукового опрацювання. Ганна Горинь вперше в сучасній етнології підняла тему про таку форму гуртування людей у громади, як **паломництво**. Адже паломництво — це питання, яке, як пише авторка, «охоплює низку ключових проблем духовності нашого народу, народної релігійності...» [21, с. 161]. Вона, як глибокий науковець, торкаючись історії прочанства в Україні, пов'язує його із європейськими традиціями, виділяючи два види паломництва: «велике» — до Святої Землі, і «мале» — до місцевих святинь. Розуміючи значення і роль паломництва для нинішньої епохи, вчена намагається привернути увагу дослідників до цієї важливої проблеми. Насамперед тема паломництва, охоплює низку питань духовної культури українців, їх громадського життя (організація походів, формування груп, укладання програм, вирішення побутових питань). Ця ідея була піднята вченою у статті «**Паломництво в Україні: народознавчий аспект**» [21].

Цікавою з точки зору етнопсихології є її ідея вивчати особу прочанина як представника окремої соціо-культурної категорії. Паралельно Роман Кир-

Іл. 2. Ганна Горинь, Оксана Сапеляк, м. Київ, 2003

чів звертався до теми паломництва як до явища усної народної словесності.

Ця ідея була успішно втілена. Власне, на стику фольклористики та етнології молодий вчений Володимир Дяків написав на цю тему першу в українській етнології працю «Народно-релігійний рух в етнокультурі українців (20—30-ті роки XX ст.)» [22] про одне із відомих місць українського паломництва, про яке згадує Ганна Горинь, у с. Калинівка на Вінничині [21, с. 163].

Наукові зацікавлення вченої диктувалися не кон'юктурою, а виключно потребами народу. Сповнені вболівання її статті теоретичного плану, коли вона говорить про невпорядкованість категоріального апарату, нерозуміння серед великої частини загалу, а особливо вчителів значення традиції. Вона наголошує, що традиція: «Це певна система цінностей», вивчаючи яку українці мають пізнати самі себе. Зрештою «Відстоювання українських традицій — це, по суті, змагання за українську ідентичність, це тяжіння до свідомого українства» [23, с. 6]. Відомий її вагомий вклад у написання **програми для шкіл з «Українського народознавства»** на замовлення Міністерства освіти і науки України Інститутові народознавства НАН України. Ця програма побудована таким чином, щоб забезпечити належний рівень поінформованості школярів в народознавчих питаннях, що сприятиме прищепленню любові до культури свого

Іл. 3. Ганна Горинь, Олена Никорак, Львів, 2002

народу... [24]. На тему виховної ролі народної культури вона постійно читала лекції на семінарах вчителів шкіл, викладачів училищ не тільки у Львові, але й районах Львівщини, в інших обласних містах (наприклад, Тернопіль — 1990, Івано-Франківськ — 1995, Харків — 1996, Рівне — 1997 та ін.).

У творах Ганни Горинь йдеться також про важливе питання перегляду вартісних оцінок усіх тих складових, якими окреслюються поняття культури загалом, і зокрема «виробничої культури», «виробничого досвіду», як проблеми загальної культури народу. Науковець підкреслювала необхідність осмисленого широкого підходу до теми виробництва, яке має бути пов'язане не лише з економічними, а й етичними, естетичними, екологічними потребами народу. І знову-таки у центр наукових етнологічних та мистецтвознавчих пошукувань вона ставила людину. Скажімо, дослідження народних ремесел на думку Ганни Горинь має стати нероздільним із вивченням дефініції «майстерність», невіддільної від смислу «майстер», особа майстра. У статті «**Сучасні аспекти етнологічного вивчення народних промислів України**» [25] вчена окреслила проблему глибше: внаслідок втрати традицій у сфері виробництва, закликала наукову спільноту відновлювати історичну спадковість майстерності у всіх сферах культури українців. При цьому вона націлювала на те, щоб у сучасному світі традиції не відтворювали механічно, а бачили в них

цілюще джерело для творчості. По суті, ця стаття є готовим накресленим планом для серйозної наукової праці (іл. 3).

Такою ж цікавою та науково важливою для молодих вчених є стаття «**Західноукраїнське провінційне місто як текст**» [26]. Можна назвати чимало праць історичного та етнографічного плану стосовно зазначеної теми: Клодницького О. «Народний побут, звичаї і фольклор Тлумаччини» (Альманах Станіславівської землі. Т. 1. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1975), «Сторінки історії Стрия (Стрий, 1992), Андрухів І., Гаврилюк С. «Тисмениця» (Івано-Франківськ, 2002), Остапович В. Нариси з історії села Ганнусівка» (Харків, 2012, 311 с.), Арсенича П. «Некрополі Прикарпаття» (Івано-Франківськ, 2000, 178 с.), Ягніщака В. «Історія міста Журавна», Фесюк Г. «Свічадо Жовківського краю» та ін. Це вже досить значний матеріал для комплексного етнологічного дослідження, який може послужити джерельною базою для розслідів про українське історичне місто, якого досі в народознавчій науці бракує саме в ракурсі — українське місто як текст.

Вчена одна з перших піднімає питання необхідності вивчення **традиційної культури міста**, оскільки, на жаль, «утримується думка про традиційну культуру як виключно селянську» [26, с. 24]. Ганна Горинь з глибоким жалем говорить про «морально розчавлені українські міста». Звертає увагу на те, що розуміння міста як «великого населеного пункту, адміністративного, промислового і культурного центру є загальним і неповним», оскільки «найсуттєвішою ознакою» українських історичних міст «є їх багата текстова частина». Цей «текст» установлювала українська еліта, для якої визначальною була конкретна праця для майбутнього своїх міст та містечок «з врахуванням національної перспективи» [26, с. 25].

Власне, йдеться про, як вважала Ганна Горинь, найсуттєвішу ознаку історичних міст, — їх багатотекстової частини. Текст міста вона прочитувала як сукупність знакоутворюючих процесів, що відбуваються на різних рівнях кодування (візуальних, предметних, комунікативних, вербальних) з відображенням національної специфіки. Така тема особливо актуальна, адже довгі роки українська культура вивчалася і трактувалася як виключно культура села.

Хоч саме міста були опорою для поліпшення економічного становища селян, освіти, кооперативного руху, освіти... Власне, у цій статті практично окреслено план наукового розсліду міста:

1) Документальний фактаж (археологічні, архівні матеріали), інформація про заснування, про згадки в історичній літературі, про соціально-економічний розвиток, культуру.

2) Візуальні ознаки: руїни давніх споруд, оборонних валів, забудова центральної частини, архітектура.

3) Топоніміка, легенди, міська символіка.

4) Промисли, ремесла, торгівля, соціальний стан, стосунки, місця спілкування, форми звертань.

Вчена чітко проводить межу між поняттями «місто». Перше: історичне місто з «класичними ознаками історичного та соціокультурного кодування». Друге: «великі населені пункти — новобудови радянського періоду, ті, які називали містами шахтарів, енергетиків, нафтовиків, калійників (Новий Розділ, Соснівка, Бурштин) зі спрощеною знаковістю, тобто «урбанізованою територією» [26, с. 24].

Зрозуміло, не тільки в містах відбулися безповоротні зміни, внаслідок чого вони перетворилися на примітивне урбанізоване середовище, але відбулися руйнівні зміни в селах, що завжди пекли серце і розум Ганни Горинь: «Радянська система виховала покоління людей безініціативних, безвольних...», тобто «...відбувся нечуваний в історії розрив між ідеалами та дійсністю» [27, с. 688]. У своїх доповідях на конференціях, численних зустрічах вона звертала увагу на традиційну культуру громадського співжиття українців (на Другому міжнародному конгресі українців у Львові, 1995; Міжнародному конгресі «Проблеми Гуцульщини» у Косові Івано-Франківської області, 1993; Конгресі МАУ 1993 року).

Висновки. Ганна Горинь — одна із перших членів Наукового Товариства ім. Шевченка, яке було відновлено в Україні, продовжила основну тенденцію цієї наукової організації: служіння українському народу шляхом розвитку наукової думки. Якщо наукова праця диктується любов'ю до народу, до його культури, то автор насамперед ставить до предмета дослідження з великою відповідальністю. Адже істинна любов — не романтика, а реалізм, наповнений практичною мудрістю. Любов у науці — не просто емоції, а стимул і підстава для ретельних невтомних

пошуків, скрупульозних студій та об'єктивних глибоких висновків. Дати своє бачення проблеми, довести його, а для цього вивчити і осмислити явища культури, для Ганни Горинь — не бажання самовираження, а саме любов, конкретна і практична. Істинна любов диктувала правдиве висвітлення реалій, щоб зробити висновок про «багаті загальноукраїнські, вікові, виробничі, культурно-побутові традиції», спільні для всіх українців.

Ганна Горинь була тим вченим-етнологом, яка поєднала в своїй особі раціонального, стриманого, без поспішних висновків, глибокого академічного науковця і палку патріотку. Широке знання, вдумливе проникнення в серцевину буття рідного народу, любов до свого люду, зануреність у народну культуру, — все це дозволяло їй бачити першочергові завдання української етнологічної науки, актуальні дотепер, особливо в нинішніх умовах запеклої боротьби України за волю своєї Держави.

1. Кирчів Р. *Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці»*. Львів: Інститут народознавства НАН, 2011. 424 с.
2. Мушинка М. *Володимир Гнатюк: Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства*. Париж; Нью-Йорк; Сідней: НТШ. 1987. 332 с.
3. Франко О. *Федір Вовк — вчений і громадський діяч*. Київ: Вид-во Європейського університету, 2001. 378 с.
4. Селівачов М. Дослідження про шкіряні промисли. *Народна творчість та етнографія*. 1987. № 6. С. 68—80.
5. Болтарович З., Гонтар Т. Книга про шкіряні промисли українців. *Жовтень*. Львів, 1988. № 1. С. 117—118.
6. Пожоджук Д. Традиційні промисли. *Світанок*. 1987. № 3—4. С. 6.
7. Маринов В. Кожарските заняти в западните области на Украйна. *Лека промишленност и услуги*. Софія, 1985. № 6. С. 5.
8. Turpau I. Анна Йосифівна Горинь. Шкіряні промисли західних областей України (друга половина XIX — початок XX ст.). *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*. Kyiv, 1986. № 2/87.
9. Paličková-Patková Jarmila. G.J. Gorin. Škirjani promisli zachidnich oblastej Ukraini. *Slovenský národopis*. 35/1987. № 2 + 3. S. 525.
10. Сапеляк О. Горинь (Гулей) Ганна Йосипівна. *Нові імена: Львів і львів'яни. Енциклопедично-біографічний довідник*. Львів, 2006. Вип. 2. С. 68.
11. Сапеляк О. Любити народ міцно і працювати для нього. *Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традицій*. Львів, 2016. С. 6—16.

12. Никорак О. Ганна Горинь: життєва і творча нива науковця. *Народознавчі зошити*. Львів, 2001. № 2. С. 348—357.
13. Никорак О. Ганна Горинь. Енциклопедія сучасної України. Київ, 2006. Т. 6. С. 260; Мала енциклопедія українського народознавства. Львів, 2007. С. 712.
14. Никорак О. Світлій пам'яті вченій-етнологу Ганні Горинь. *Минуле і сучасне Волині і Полісся: Роде наш красний. Збірник наукових праць*. Луцьк, 2007. № 24. С. 274—279.
15. Никорак О. Деякі грані таланту вченої. Горинь Г. *Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традиції*. Львів, 2016. С. 16—23.
16. Никорак О. Високе покликання вченої Ганни Горинь. *Народознавчі зошити*. Львів, 2008. № 3—4. С. 409—421.
17. Горинь Г. Переселенці Півдня України: етнополітичний та культурологічний аспект (окрайці споминів та згустки розмислів). *Народознавчі зошити*. 2008. № 3—4. С. 450—455.
18. Горинь Г. *Шкіряні промисли західних областей України (друга половина XIX — початок XX століття)*. Київ, 1986. 94 с.
19. Горинь Г. *Народні шкіряні вироби. Витоки, становлення і розвиток традиції*. Львів, 2016. 256 с.
20. Горинь Г. *Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX — 30-і роки XX ст.)*. Київ: Наукова думка, 1993. 200 с.
21. Горинь Г. Паломництво в Україні: народознавчий аспект. *Народознавчі зошити*. 2003. № 1—2. С. 161—168.
22. Дяків В. «Фольклор чудес» у підрадянській Україні 1920-х років. Львів, 2008. 256 с.
23. Горинь Г. Народні традиції у зв'язках із сучасним вихованням і творчими процесами. *Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність. Матеріали другої Волинської обласної науково-практичної конференції. 12—13 травня 2005 року*. Луцьк, 2005. С. 5—9.
24. Павлюк С.П., Горинь Г.Й., Сявавко Є.І., Коструба С.С., Іватьо Н.С. *Програма для середньої загальноосвітньої школи. Українське народознавство*. 1—8 класи. Львів: Інститут народознавства НАН, 2003. 100 с.
25. Горинь Г. Сучасні аспекти етнографічного вивчення народних промислів України. *Народознавчі зошити*. 2001. № 2. С. 340—347.
26. Горинь Г. Західноукраїнське місто як текст. *Етнокультурні процеси в українському урбанізованому середовищі XX століття. Збірник науково-теоретичних статей*. Івано-Франківськ, 2004. С. 24—26.
27. Горинь Г. Концепти «земля» і «праця» у системі духовних вартостей і життєвих настанов українського селянина. *Народознавчі зошити*. 2004. № 5—6. С. 683—688.

REFERENCES

- Kyrcziv, R. (2011). *Ethnographic and folkloristic activities of the «Russian Trinity»*. Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Muszynka, M. (1987). *Volodymyr Hnatiuk: Life and his activities in the field of folkloristics, literary studies and linguistics*. Paris; New York; Sydney: Shevchenko Scientific Society [in Ukrainian].
- Franko, O. (2001). *Fedir Vovk is a scientist and public figure*. Kyiv: Publication of the European University [in Ukrainian].
- Selivaczov, M. (1987) Studies on the leather industry. *Folk creativity and ethnography*, 6, 68-80 [in Ukrainian].
- Boltarovycz, Z., & Hontar, T. (1988). A book about leather crafts of Ukrainians. *October*, 1, 117—118 [in Ukrainian].
- Pozhodzhuk, D. (1987). Traditional crafts. *Svitanok*, 3—4, 6 [in Ukrainian].
- Marinov, V. (1985). Leather industry occupies the western regions of Ukraine. *Light industry and services*, 6, 5 [in Bulgarian].
- Turnau, I. (1986). Anna Josyfivna Horyn. Leather products of the western regions of Ukraine (second half of the XIXth — beginning of the XX century). *Magazine of History and Culture*, 2/87 [in Ukrainian].
- Palickova-Patkova, J. (35/1987). G.J. Gorin. Leather products of the western regions of Ukraine. *Slovensky narodopis*, 2 + 3, 525 [in Czech].
- Sapelyak, O. (2006). Horyn (Hulei) Hanna Josyfivna. *New names: Lviv and Lvivians. Encyclopedic and biographic-al guide* (Issue 2, p. 68). Lviv [in Ukrainian].
- Sapelyak, O. (2016). Love the people strongly and work for them. *Folk leather products of Ukrainians. Origins, formation and development of traditions* (Pp. 6—16). Lviv [in Ukrainian].
- Nykorak, O. (2001). Hanna Horyn: the life and creative field of a scientist. *The Ethnology Notebooks*, 2, 348—357 [in Ukrainian].
- Nykorak, O. (2006, 2007). Hanna Horyn. Encyclopedia of modern Ukraine (Vol. 6, p. 260). Kyiv; Small encyclopedia of Ukrainian folklore (P. 712). Lviv [in Ukrainian].
- Nykorak, O. (2007). In memory of the ethnologist Hanna Horyn. *Past and present of Volhynia and Polissia: Our Red Country. Collection of scientific works* (Pp. 274—279). Luck [in Ukrainian].
- Nykorak, O. (2016). Some facets of the scientist's talent. In Horyn, G. *Folk leather products of Ukrainians. Origins, formation and development of traditions* (Pp. 16—23). Lviv [in Ukrainian].
- Nykorak, O. (2008). High vocation of scientist Hanna Horyn. *The Ethnology Notebooks*, 3—4, 409—421 [in Ukrainian].
- Horyn, H. (2008). Settlers of the South of Ukraine: ethnopolitical and cultural aspect (edges of memories and clots of thoughts). *The Ethnology Notebooks*, 3—4, 450—455 [in Ukrainian].
- Horyn, H. (1986). *Leather industries of the western regions of Ukraine (the second half of the XIXth — the beginning of the XXth century)*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

- Horyn, H. (2016). *Folk leather products. Origins, formation and development of traditions*. Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Horyn, H. (1993). *Public life of the rural population of the Ukrainian Carpathians (XIX - 1930s of the XX-th century)*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Horyn, H. (2003). Pilgrimage in Ukraine: ethnographic aspect. *The Ethnology Notebooks*, 1—2, 161—168 [in Ukrainian].
- Dyakiv, V. (2008). «Folklore of miracles» in sub-Soviet Ukraine of the 1920s. Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Horyn, H. (2005). Folk traditions in connection with modern education and creative processes. *Past and present of Volhynia and Polissia: folk art and spirituality. Materials of the second Volyn regional scientific and practical conference. May 12—13, 2005* (pp. 5—9). Luck [in Ukrainian].
- Pavluk, S., Horyn, H., & Syavavko, J. (2003). *Program for secondary comprehensive school. Ukrainian ethnology. Grades 1—8*. Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Horyn, H. (2001). Modern aspects of the ethnographic study of folk crafts of Ukraine. *The Ethnology Notebooks*, 2, 340—347 [in Ukrainian].
- Horyn, H. (2004). Western Ukrainian city as a text. *Ethnocultural processes in the Ukrainian urban environment of the XXth century. Collection of scientific and theoretical articles* (pp. 24—26). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Horyn, H. (2004). The concepts of «land» and «work» in the system of spiritual values and life guidelines of the Ukrainian peasant. *The Ethnology Notebooks*, 5—6, 683—688 [in Ukrainian].